

ארבע וסודות

שיחת חברים

היכרות ראשונית עם ארבעת היסודות

רקע: בשבוע שעבר, יעקב וצבי סיימו לדבר על יסוד הרוח ורק התחילו לגעת ביסוד המים, שאותו הם הגדירו כיסוד שנותן לאדם להתחבר לדברים מחוץ לעצמו

יעקב: מאז השיחה שלנו בשבוע שעבר, מאוד הסתקרנתי לגלות מה זה יסוד המים... לכאורה, הייתי חושב שאם מישהו היה מגיע אלי ומתחיל לתאר לי אחד מארבעה הכוחות הכי בסיסיים באישיות שלי, לא היה אמור להיות כזה קשה להבין על מה הוא מדבר...

צבי: נו, אז מה יצא? גילית את יסוד המים שלך?

יעקב: לא יודע, לא כל כך... תראה, אמרנו שיסוד המים באדם גורם לו להרגיש חיבור רגשי לדברים, והבאנו את הדוגמה של אהבת ישראל כשאדם יוצר חיבור רגשי עם אחרים. אבל כשאני מנסה לתרגם את המושג הזה לחיים שלי, אז אני כן מזדהה עם עצם הרגשת החיבור עם אחרים, אבל לא הייתי אומר שיש לי כזה דחף פנימי להתחבר איתם... זה יותר שאני פשוט מרגיש מחובר לאנשים שאני אוהב, שהם בדרך כלל אנשים בסגנון שלי או אנשים שנעים לשהות במחיצתם.

צבי: ובוא נגיד שהיתה תקופה, שמשום איזו סיבה, היית מוכרח להישאר בבית לבד בלי אף אחד עם מי לדבר - לא היית מרגיש בודד?

יעקב: כמובן שכן, אבל להרגיש בודד זה מאוד שונה, בוא נגיד, מכאשר דברנו על מישהו שיושב

מדי הרבה זמן בלי לזוז. אם אני יושב במקום אחד מדי הרבה זמן, אני מרגיש שאני חייב לזוז, אני כבר לא מסוגל לשבת יותר. אבל כשאני מרגיש בודד, זה מרגיש קצת מדכא, לא נעים... זו הרגשה אחרת. אתה מתכוון להגיד לי שיש לי צורך פנימי לחברים כמו שיש לי צורך פנימי לתנועה? זו ההגדרה של יסוד המים?

צבי: באיזשהו מקום זה נכון שיש לכל אחד צורך פנימי לחברים ושהוא נובע מיסוד המים, אז אי אפשר להגיד שההגדרה הזאת היא לא נכונה. אבל אתה גם צודק שיש הבדל גדול בין הצורך של אדם לתנועה והצורך שלו לחברים וחיבורים רגשיים אחרים. שניהם הם צרכים נפשיים של האדם, אבל זה לא אומר שהאדם מרגיש את שניהם באותה צורה. לדוגמה, בוא ניקח את הצרכים הגשמיים של האדם. כדי לחיות, אדם צריך גם תמזון וגם מים. האם שני הצרכים האלה זהים?

יעקב: ברור שלא - אדם צריך לנשום כל שנייה, ואילו לשתות הוא רק צריך כמה פעמים ביום.

צבי: בדיוק. אבל יותר מזה: אדם שעוצר את נשימתו קצת יותר מדי מתחיל להרגיש צורך דחוף לנשום. אבל מצד שני, איך מרגיש אדם שלא שתה כבר הרבה זמן?

יעקב: צמא...

צבי: בדיוק. בהתחלה, הוא רק מרגיש צמא קצת, אבל תדמיין אדם שנכנס מזיע אחרי סחיבה כבדה בחום הקיץ... הוא מרגיש שכל גופו צמא למים, והוא מתחיל לדמיין ולצייר לעצמו כמה נעים זה יהיה לשתות את המים האלו, ממש כמים קרים על נפש עייפה...

יעקב: כן, אני יכול להזדהות עם התיאור הזה...

צבי: ואיך מרגיש אדם ביום צום, כשיש חוסר מים בגופו והוא לא יכול לשתות?

יעקב: מותש, סוג של עייף כזה, חסר אנרגיות...

צבי: בדיוק. אז הנה הנקודה: ככה זה בדיוק עם ארבעת היסודות, ברובד הרגשי. יסוד הרוח הוא כמו נשימה - בדרך כלל לא מרגישים את זה. בדיוק כמו שאתה נושם בתת-מודע, ואפילו כשאתה נושם במודע, אתה לא מרגיש את זה כל כך, אותו דבר עם יסוד הרוח. הוא כח תנועה שאתה עושה בטבעיות. יסוד המים, מצד השני, יוצר צימאון רגשי בדומה לצימאון של הגוף למים גשמיים.

יעקב: אבל בדיוק נקודה זו אני לא מצליח להרגיש בתוכי. אני לא מרגיש כזה "צימאון" רגשי לחברים...

צבי: בוא ניקח את זה שלב שלב. הצימאון של יסוד המים הוא לא רק לחברים - הוא לחוות את החיים בכללותם. יש דרכים שונות בהן אנשים חיים את חייהם. לצערינו, יש אנשים שחיים את חייהם בצורה קצת "רובוטית". יש להם מערכת יומית, החיים שלהם תקועים באיזשהו סוג של שגרה, והם פשוט ממשיכים - "מצות אנשים מלומדה". הצימאון של יסוד המים הוא ההיפך המוחלט. הוא צימאון לחוות את היופי של החיים, להתחבר לכל מה שאני עושה, ולהנות ממנו.

יעקב: ומה עם מישהו שיותר חי חיים של שגרה? איפה מתבטא יסוד המים שלו?

צבי: כדי לראות איפה מתבטא יסוד המים של מישהו, צריכים לבדוק ממה הוא נהנה. אין אף אחד שחי את חייו בלי שום הנאה. יסוד המים שבאדם צמא להנאה, וזה מה שנותן לו את הכח להמשיך.

דווקא לחיבורים: להתחבר ולהתאחד עם ד' ועם כל הטוב בכריאה. היחס הזה של אחדות וחיבור עם אחרים היא לא פחות מהנה - ובעצם הרבה הרבה יותר מהנה - מכל תאוה, ויסוד המים הפנימי שבאדם משתוקק לאהבה הנעימה הזאת, בתשוקה דומה במידת מה להשתוקקת בעל תאוה למילוי תאוותו.

יעקב: אז מה נקודת ההבדל שביניהם?

צבי: ההבדל הוא שכאשר יסוד המים מחפש אהבה אמיתית, הוא מחפש קשר אמיתי, ממשי, שמצד אחד מאוד מהנה, אבל מצד שני לא קיים רק בשביל ההנאה. כל קשר אמיתי נובע ממקום פנימי, והוא מגיע גם עם עמל: עם תחושה של אחריות והתמסרות. מערכת יחסים אמיתית זאת אומרת לקחת את כל החבילה. זה ההבדל העקרוני בין אהבה ותאוה - בעל תאוה מחפש רק את ההנאה, ואילו אדם שמחפש אהבה מחפש מערכת יחסים שלימה, בה ההנאה היא רק חלק מהתמונה, והוא רוצה להתחבר ע"י ההנאה, ולא לקבל הנאה שאין בה חיבור.

יעקב: בסדר, אני מבין. בטוח שאחרי שאני חוזר על השיעור הזה תהיינה לי שאלות, אבל בינתיים, אני מרגיש שקיבלתי תמונה הרבה יותר בהירה מה הוא יסוד המים.

צבי: יופי. יש בהחלט עוד הרבה ללמוד על יסוד המים, אבל בעזרת ד' נמשיך ככה שלב אחר שלב, ו"קובץ על יד ירבה"!

מקורות ומקבילות למדור זה: מהות יסוד המים - ספר דע את נפשך פרק א' אות ה'. כח העוֹ נג שבנפש כח המחבר - שם פרק ח'. ההבדל בין אהבה לתאוה - ספר הכרה עצמית והעצמת הנפש עמו' 175-173. העונג והעמל שבאהבה - ספר דע את ביתך פרק י"א. ע"ע דברי הרמב"ם בספר המצוות מצוה ג' [אהבת ה']. **"...עד שנשייגה ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה, וזאת היא האהבה המחוייבת"**.

[נביא כאן תוספת ממורינו הרב בענין התענוג הנולד מת־ נעת יסוד הרוח, וז"ל: שורש הרוח בעתיק. רוח - עתיק. רוח מרוח - אריך. עתיק מקור התענוג, אולם זה תענוג שלא תמיד במודעות. אולם פעמים רבות זה תענוג במודעות, כגון תנועה של שעשוע אצל ילדים, כגון נדנדה.]

לתנועה לא למטרת הנאה, ואילו יסוד המים שבאדם משתוקק להנאה ותענוג. השימוש הנכון ביסודות אלו הוא שאדם יכוון את התנועה שלו לעשיית רצון ד' - כגון על ידי לימוד התורה וקיום המצוות - לשם שמים. אולם גם כשהוא משתמש ביסוד הרוח שלו לעשות את העבודת ד' שלו לשם שמים, זה עדיין מאוד חשוב שישתמש גם ביסוד המים שלו להנות מהעבודת ד' שלו ולהתחבר אליו. זה מרכיב נחוץ וקריטי בעבודת ד' - שאדם יהנה מעבודתו ויפיק הרגשה עמוקה של הגשמה עצמית וסיפוק מלימודו, מצוותיו, והקשר שלו עם ד'.

יעקב: למה זה כל כך חשוב? מה כזה גרוע באדם שעושה את כל מה שצריך, עד לפרט האחרון, מבלי לקבל הרגשה מיוחדת של הנאה והגשמה עצמית מהעבודת ד' שלו? אולי זה מדרגה אפילו יותר גבוהה של "לשמה" ממש!

צבי: הבעיה בעבודת ה' כזאת היא בגלל שהחיבור הפנימי למשהו מגיע רק על ידי הנאה ותענוג. יסוד המים, שמשתוקק להנאה, הוא גם מה שיוצר את החיבור והקשר בלב האדם לדברים אחרים. קח למשל מים גשמיים: כשאתה מכין בצק, הקמח מורכב מאינספור חלקיקים נפרדים. מה מחבר אותם? המים. אותו דבר עם מלט - הנוזל זה מה שגורם לחלקיקים להתחבר. וכמו שזה נכון ברובד הגשמי, זה נכון ברובד הרגשי גם כן - יסוד המים הוא מה שיוצר כל חיבור וכל קשר שבלב האדם. כל עוד שהאדם לא נהנה ממהו, הוא לא מרגיש חיבור אליו. אחרי שהוא מפיק הנאה ממנו, להנאה יש כח ליצור חיבור בליבו.

יעקב: מה, אי אפשר להרגיש חיבור למשהו בלי להנות ממנו?

צבי: נכון, זה בלתי אפשרי. כל קשר רגשי נובע מיסוד המים, ויסוד המים מחבר דברים באמצעות ההנאה. אתה יכול לבחור לעשות את העבודת ד' שלך לשם שמים מכח יסוד הרוח, אבל כדי להתחבר לה רגשית, תצטרך להנות ממנו, דרך יסוד המים. ולכן, לחזור לשאלה שלך, מה הקשר בין התשוקה להנאה ויצירת קשרים עם אחרים, הנה התשובה. כמו שאמרנו, יסוד המים מבטא את עצמו או כתאוה או כאהבה. ברובד השטחי שבו, יסוד המים מחפש תענוגים רק לשם התענוג, וזה נקרא תאוה. אבל ברובד יותר עמוק, יסוד המים משתוקק

יעקב: אתה מתכוון להגיד שבדיוק כמו שאדם לא יכול להיות מדי הרבה זמן בלי מים, כך הוא לא יכול להמשיך מדי הרבה זמן בלי לחוות הנאה? זה נשמע קצת חידוש...

צבי: בדיוק לזה התכוונתי, מאה אחוז. כשאדם לא נהנה ממה שהוא עושה הוא נשחק, ויש גבול לאורך הזמן שאדם יכול להמשיך ככה. סוף סוף אדם איננו רובוט - הוא זקוק למידה מסויימת של הנאה מהחיים בכדי שיהיה לו כח להמשיך.

יעקב: אני שומע... אבל רגע. כשהתחלנו, אמרנו שיסוד המים הוא יצירת חיבורים עם אנשים. ועכשיו אמרת שיסוד המים הוא הצימאון של אדם להנות מהחיים. לא הבנתי כ"כ את הקשר...

צבי: אני אסביר. באופן כללי, יסוד המים מתבטא בשתי מידות מרכזיות באדם - אהבה ותאוה. בדיבור שלנו, הרבה פעמים אנחנו מחליפים בין שני המושגים האלו. למשל, אני יכול להגיד שאני אוהב את הילדים שלי, ואני גם יכול להגיד שאני אוהב פיצה. אבל בתורה, ברור שהם שני מושגים שונים בתכלית, אחד שנקרא אהבה, ואחד שנקרא תאוה. אז כדי להבין את יסוד המים יותר טוב, אנחנו צריכים לנתח את המידות האלו ולהבין את ההבדל שבין אהבה ותאוה.

יעקב: זה כמו השאלה הידועה, כשמישהו אומר שהוא אוהב דג, אתה שואל, "אם אתה אוהב את הדג, אז למה אתה אוכל אותו? תרחם עליו!"

צבי: נכון. בדיוק.

יעקב: ואז אני אומר לאדם הזה שכשהוא אומר שהוא אוהב דג, הוא באמת רק אוהב את עצמו. בגלל שהדג טעים, ואכילתו נותנת לו הנאה, הוא אוהב לאכול דג, אבל הוא לא באמת אוהב את הדג כשלעצמו כלל. מצד השני, כשאדם אוהב את הילדים שלו, יש לו אהבה להם בעצם. זה לא רק שהם נותנים לו הנאה - יש שם אהבה אמיתית... לכאורה הנקודה היא שבין הורים וילדים יש אהבה שאינה תלויה בדבר...

צבי: מה שאתה אומר זה נכון, אבל יש כאן נקודה דקה שצריכים להבין אותה, והיא לגבי התפקיד של הנאה בחיבור. עד עכשיו למדנו על שני יסודות באדם, יסוד הרוח ויסוד המים. יסוד הרוח שבאדם גורם

מדור דברי הרב

[בשבוע שעבר התבאר בדברי מורינו הרב שחסרון השני שיש בזה שהורגלנו רק לידיעות כלליות בעבודה, הוא שחסר לנו את המושג של "עולם ברור" - לדעת בדיוק מה ברור לנו בסוגיה ומה אינו ברור לנו. כאן אנחנו ממששים להביא את דבריו מאיפה שהפסקנו בשבוע הקודם.]

עצם צורת התפיסה, היא של ידיעות כלליות. והידיעות הכלליות יוצר שאין סוגיה, ואין בכלל מושג של עולם ברור, כי כל הידיעות פשוטות וברורות לכולם! בפרט שהוא כבר יודע את ההקדמה של המס"י שכמעט אין חידוש בספרו - שכתב את זה ברוב ענוותנותו - אז הוא כבר גם יש לו תנא דמסייע לו שהידיעות הם ידועות, רק שחסר בהעבודה.

שמעתי פעם ממישהו שהוא אמר, שכל מה שר' חצקאל אמר גם הוא יכול לומר, רק יש הבדל אחד עצום, שר' חצקאל אמר מהלב והוא יאמר מהשכל. ברוך ה' שאת זה הוא מכיר. אבל האמת היא שמה שר' חצקאל אמר הוא מעולם לא הבין, ולכן נראה לו שהוא יכול לומר את זה. מי שקורא את דבריו של ר' חצקאל ומדייק בדקדוק שלהם, יש שם דקות נפלאה מאוד, רק היא נאמרה בלשון פשוטה שהדקויות נעלמות, לכן קשה לעמוד עליהם.

אבל להבין: לא הורגלנו על דרך כלל ל"עולם ברור", כי הידיעות הם ידיעות כלליות. בידיעות כלליות נראה מעיקרא ש"הכל ברור"! הילד היה בחיידר והוא כבר שמע את המושגים, היה דרשה בליל שבת והוא שמע את המושגים - זה בערך אותו דבר. לכן אנחנו יכולים לראות שיכול לבא מגיד לעיר, ויכול לדבר לילדים ואנשים

מדור תיקון המידות

יש לי אופי מאוד יצירתי, וכל הזמן עולים לי רעיונות מקוריים שנראה לי שיש להם הרבה פוטנציאל. הם יכולים להיות רעיונות להמצאת פטנטים חדשים או רעיונות עסקיים איך להרויח כסף, או לפעמים הם רעיונות איך לעזור לאנשים או איך לעודד אנשים לגדול ולעלות בעבודת ד'. אבל לרוב, בסוף היום, בגלל שאין לי את האמצעים או התמיכה הנצרכת, הרעיונות האלו לא יוצאים לפועל. איך אני אמור להסתכל על המצב הזה לפי שיטת ארבעת היסודות?

תשובה: מהמבט של ארבעת היסודות, האופי היצירתי בדרך כלל מתייחס ליסוד האש. יסוד האש נותן לאדם את היכולת לשבור גבולות. היכולת הזאת מרשה לאדם לצאת מהראש הקטן שלו, מהמוגבלות להרגל, ונותנת לו לפתוח את הראש ולצאת מהריבוע. בהתבטאות זאת של יסוד האש, הכח הנגדי הוא יסוד העפר שיוצר גבולות ומגביל את האדם לדרך קבועה של חשיבה.

במצב שלך, הדבר הראשון שחשוב לך להבין הוא שהכח הזה לצאת מהריבוע יכול להיות מעלה מאוד גדולה. לעתים קרובות, יש שינויים פשוטים שאנשים יכולים לבצע בחיים שלהם שיכולים לעזור להם מאוד, אבל אף פעם זה לא עולה על דעתם לעזור לעצמם, כיון שהם תקועים במצבם ואינם מסוגלים לחשוב מעבר לשגרה שלהם.

אולם גם חשוב לך להבין את התפקיד של יסוד האש בתמונה הגדולה של החיים. בטבע העולם הגשמי, האש היא יותר עוצמתית מהעפר, אבל העפר הרבה יותר מצוי מהאש, וככה זה חייב להיות גם בעולם הפנימי שלנו. כדי לחיות חיים מאוזנים, הכלל הוא שאדם צריך להשתמש בטבע להיצמד לכללים - ע"י יסוד העפר - הרבה יותר ממה שהוא "שובר את הכללים" ע"י יסוד האש. למשל, כשזה מגיע להשקעות, יתכן שתגיע

מבוגרים נכנסים, ויכול לדבר למבוגרים וילדים מקשיבים. כי רמת הדיבור היא מאוד מאוד דומה. משא"כ למסור שיעור בגמרא - למסור שיעור בגמרא לכיתה ה', שום אברך ממוצע לא יכנס, ולמסור שיעור לאברכים, ילד לא יכנס. אבל באגדה, בלי להיכנס לשמות של מגידים מפורסמים שכולנו מכירים - מגיע פלוני לעיר, אפילו אם זה יהיה בעזרת נשים לילדים, יהיה שמה גם איזה קבוצה של אברכים שמקשיבים. וכן להיפך.

כל הסיבה של הדברים מהיכן זה נובע, הוא כי התפיסות הם תפיסות כלליות, שרמת הילדות ורמת הבגרות לא הרבה משתנה. אי אפשר לומר שבכלל לא משתנה, אבל היא לא משתנה הרבה. התוצאה של הדברים, שהאדם לא רגיל לחיות בעולם שהוא "עולם ברור ראיתי".

המטרה השנייה שנמצא בסדר של מה שנמסר, היא שהאדם יתרגל, שכמו שבעיונה של תורה הוא מברר את הסוגיות, והוא מברר את שיטות התנאים, שיטות האמוראים, שיטות הראשונים, ושיטות האחרונים, הן בחשבון, הן בסברא, כל אחד לפי ערכו, לפי השגתו, שיהיה "עולם ברור ראיתי" - אז כשנכנסים עכשיו למהלכי העבודה, צריך להבין שהם מורכבים לא פחות ממה שמורכב כל סוגיה בעיון. הם חלק מחלקי תורה, ולפיכך צריך שיהיה שמה סדר ובהירות, סדר ובהירות.

אז יש נקודה לקנות את צורת המחשבה, שלב ראשון. ושלב שני שצריך לקנות, זה סדר ובהירות, לקנות סדר ובהירות במהלכי הכוחות.

עכשיו אנחנו עדיין מדברים במהלכי שכל בלבד, במהלכי שכל בלבד. אבל במהלכי שכל בלבד יש את שני החלקים שהוזכרו. החלק הראשון זה לקנות צורת מחשבה. החלק השני זה לקנות סדר ובהירות בחלקים של הדברים. [המשך בס"ד בשבוע הבא]

אליך השקעה חדשנית שנראית לך מאוד ריווחית עם סיכונים מאוד נמוכים, ותרצה להשקיע בה את כל הכסף שלך. הגישה הזאת מגיעה מיסוד האש, שלא רוצה להיות מוגבל לנורמה, למה שכבר "בדוק ומנוסה", וכו'. אבל הכלל בחיים הוא שאף שגישה כזאת כן תצליח מפעם לפעם, אבל בדרך כלל, רוב האנשים שנוקטים גישה זו ייכשלו. השורה התחתונה היא שהעולם הזה בנוי בעיקר על כללים קבועים, שרק מפעם לפעם אפשר להפר בהצלחה.

המקום הנכון לשימוש בטבע הזה לחשוב "מחוץ לקופסה", הוא בדרך כלל כשאתה רק מתחיל פרוייקט או שאיפה שאתה רוצה להגשים. כאן אתה צריך לחשוב גדול. תשחרר את עצמך מכל ההגבלות ותחשוב על מה שבאמת היית רוצה לעשות אם לא היית מוגבל. זה יעזור לך לגלות את רצונך הפנימי והשאיפות והחלומות האמיתיים שלך, והם יתנו לך את המטרה הכללית והכיוון הנכון. אבל אז, בשלב הבא, תצטרך להבין שבפועל, בדרך כלל רק תוכל לבצע חלק מהחלום הגדול שלך למעשה. כך ד' ברא את העולם, שלכל אדם יהיו שאיפות ורצונות גדולים, ושאחר כך יגביל את החלומות שלו למציאות של העולם והחיים. אם תוכל להבין שזו הדרך והצורה שבה ד' יצר את העולם מלכתחילה, זה יעזור לך לראות את זה באור הנכון.

בנוסף, כדאי לך להשתדל להשתמש באופי היצירתי שלך באופן קבוע בצורה יותר דקה. למשל, אולי תהנה מיצירה, כמו ציור יצירתי או כתיבה יצירתית. יש הרבה הזדמנויות בחיים להוציא את היצירתיות שלך לפועל ברובד יותר קטן ויומיומי. אתה יכול לכתוב למישהו מכתב יצירתי, לקשט מתנה בצורה יצירתית, וכדומה. ככל שתבטא את היצירתיות שלך באופן חיובי ומועיל, כך תרגיש יותר הגשמה עצמית וסיפוק ממה שאתה עושה, ופחות תצטער על הרעיונות הגדולים שלך שלא יצאו לפועל. בהצלחה! [ליתר הרחבה בעניין הזה, עיין בספר דע את נשמתך, פרק י"ב אות כ"ד, ובספר דע את עצמך, חלק ב' פרק י'.]

לבנין המשכן והכנתו, ובשעת השיא של התגשמות תקוותיו מבניו הם נלקחו ממנו, והוא קיבל את הבשורה באהבה.

• כמו"כ מכת בכורות, השיא של עשר המכות, היתה מיתת בכורי מצרים.

• וכן אבילות יעקב על יוסף כ"ב שנה היתה על דרך זו, כי בו היה נתון עיקר תקוותיו, וכמ"ש "ואלה תולדות יעקב יוסף", וכל התורה שלמד משם ועבר מסר רק לו, ולכן הוא התאבל עליו כ"כ "ימים רבים".

ב. כאשר קין הביא מנחה לה' והיא לא התקבלה כתוב "ויפלו פניו", והוא מהכזבת התקווה שהוא ציפה שקרבנו יתקבל וה' לא קיבל אותו.

ג. על חטא העגל כתוב "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם, אכן כאדם תמותו", שכביכול היתה זו אכזבה של תקוותו של הקב"ה ממתן תורה שכלל ישראל יתקנו את חטא אדם הראשון בשלימותו.

ד. נאמר בתוכחה "אשה תארש ואיש אחר ישכבנה, בית תבנה ולא תשב בו, כרם תמזע ולא תחללנו", והוא עונש מיוחד שתקוותיהם האלו יתאכזבו כאשר הן עדיין בתוקפן.

ה. כאשר אלישע ברח את האשה השונמית בבן, היא אמרה "אל תכזב בשפחתך", כלומר שהיא כבר התייאשה מללדת ולא רצתה לחזור ולקוות לבן ולהתאכזב שוב. וכן כאשר מת בנה היא אמרה לאלישע "השאלתי בן מאת אדני, הלא אמרתי לא תשלה אתי", הוא מצער האכזבה כנ"ל, שיותר קשה מחוסר התקווה מעיקרא.

ו. צערו של יונה הנביא על הקיקיון שנגדע היה כי זה הגיע מיד אחרי שהוא שמח על הקיקיון שמחה גדולה, וממש בשעת הצהריים בזמן שהוא הכי תלה בו תקוותיו, ולכן הוא כ"כ הצטער עד שאמר "טוב מותי מחי".

ז. נפסק להלכה (רמ"א יו"ד רמט, ד) "אסור

והתבלה. במצב כזה, הכאב של הכילוי גדול הרבה יותר מהכאב של כילוי רגיל, כי כיון שתקוותו של האדם עדיין בשלימותה, האדם עדיין מרגיש מחובר מאוד לדבר שהתכלה, והוא מרגיש את הכילוי באופן הרבה יותר חד ונוקב מכילוי של דבר שהוא כבר חצי התייאש ממנו.

ה"אכזבה" בתורה ובדברי חז"ל:

א. מיתת הבנים בחיי האב - במובן הגשמי תולדותיו של האדם הם עיקר תקוותו, כי בלי בנים הרי סוף האדם למיתה והכל נשכח, ורק על ידי תולדותיו האדם מקווה להימלט במידה מסויימת מהכילוי של המוות, כי בניו ימשיכו את חייו אחריו. ולכן,

סיכומים שיחת חברים

♦ (יסוד הרוח - דחף לתנועה)

♦ יסוד המים - צימאון והשתוקקות לחיבור לאנשים / לעבודת ד' / לחיים בכלל / לדביקות בה'.

♦ החיבור הזה מתבצע באמצעות הנאה ותענוג. הכלל: אין חיבור אמיתי בלי הנאה.

♦ יסוד המים מתבטא במידות האהבה והתאוה.

♦ האהבה - חיבור אמיתי עם מערכת יחסים שלימה כשהנאה היא רק חלק מהתמונה, והיא

מיתת בנים בחיי אביהם, ובפרט מיתת בנים שלא הולידו תולדות, היא עיקר סמל מידת האכזבה. ומצינו ענין זה בתורה כמה פעמים:

• זה היה נסיון העקידה, שאברהם אבינו חיכה ליצחק מאה שנה, ובו היתה נתונה כל תקוותו, והוא הסכים לוותר על כל תקוותו ולהקריבו לבוראו.

• וכן "וידום אהרן" אחר מיתת נדב ואביהו ביום השמיני. זה היה ממש ביום הראשון של כניסת אהרן ובניו לכהונה, אחרי חצי שנה של צפייה

קודם כל נסביר קצת את מהות המידה ומאיזה יסוד היא נובעת, אז נביא כמה מקומות בתורה ובדברי חז"ל שדנו אודות סוגיה זו, ונסיים עם תיאור כללי מהו היחס הנכון לאכזבות ואיך אפשר להכליל אותם לתוך עבודת ה' שלנו. (גם השבוע זכינו לכמה הוספות ממורינו הרב, שנוסחו כפי הבנת העורך והוכנסו כאן בסוגריים).

מהות המידה: אכזבה היא הכאב על תקווה שנגדעה באמצעה. ונסביר את סדר הדברים ממבט ארבעת היסודות:

מציאות התקווה מגיעה מיסוד המים שטבעם להתפשט, וכמו מידת תקווה שמקווה לצאת מגלות לגאולה, מן המיצר אל המרחב. והיפוך התקווה, שהוא הייאוש, מגיע מיסוד העפר, שטבעו הוא "מה שהיה הוא שיהיה" וש"א"א לשנות, "אין מה לעשות". כאשר מידת הייאוש שולטת על משהו שליטה גמורה, זה מעורר את מידת הכילוי מיסוד האש, והאדם כבר תופס שבאמת אין בדבר שום תועלת, והוא מכלה אותו. ולמשל, מי שקנה חפץ מן השוק, בדרך כלל בתקופה הראשונה יש לו הרבה תקווה שהחפץ יעזור לו וישפר את החיים שלו, וזה מחבר אותו לחפץ, והוא משתמש בו ונהנה ממנו הרבה. אך עם הזמן, בדרך כלל נחלש החיבור של האדם לחפץ, כי החפץ מתיישן וגם צרכיו של האדם משתנים, ותקוותו להפיק תועלת מן החפץ מתמעטת. וזה ממשיך עד שיום אחד האדם רואה שכבר שנים הוא לא משתמש כלל בחפץ, והוא מחליט לזרוק אותו או להעביר אותו הלאה.

אך, מציאות האכזבה היא כגון כאשר האדם קנה חפץ והוא עדיין טרי וחדש, ותקוותיו ממנו עדיין חזקות ובווערות - ופתאום החפץ נשבר באופן בלתי תקין, ובלי אפשרות להתחזר אותו או לקנות עוד כמותו. כלומר, זו מציאות של כילוי שחלה על החפץ מיסוד האש, הדועך את התקווה של יסוד המים עוד לפני שהוא התיישן

להחזיר העני השואל ריקם, אפילו אין נותן לו רק גרוגרת אחת, שנאמר אל ישוב דך נבלם". ה"כלימה" הזו היא בגלל שהעני תלה באדם מספיק תקווה בכדי לבייש את עצמו ולבקש ממנו צדקה, ואם האדם לא נותן לו, זה לא רק שהוא מאכזב את תקוותו, אלא שהוא גם מבייש אותו בזה שהוא מאכזב לרצונו. (זוהי כלימה מלשון כילוי, ולעניננו היא סוג בושה מיוחדת המגיעה מכליון תקוותו לעיניו).

ח. מגילה ד: "הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה, גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה". כלומר שתקנו חכמים שאם מקדימים את קריאת המגילה לפני פורים צריכים להקדים גם מתנות לאביונים, אע"פ ששאר שמחת פורים עושים רק בזמנו, כי העניים מצפים לקריאת המגילה לקבל מתנות לאביונים ואסור לאכזב את ציפיותיהם.

ט. הגמ' סוטה ט: מסבירה איך בסוף הצליחה דלילה לשבור את שמשון שיגלה לה את שורש כוחו: "כי הציקה לו בדבריה כל הימים, ותאלצהו ותקצר נפשו למות" - "מאי ותאלצהו, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו".

י. תענית ח: "אמר רבי יוחנן, אין הנשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה רבנים ואין נותנין, שנאמר "נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר". ופירש"י:

"נשיאים ורוח באין לעולם כאילו נשמים יורדין, ואינן יורדין, בשביל האיש המתהלל במתת שקר, דכשם שהוא עושה לפנים ומחניף את העניים, אף שמים מחניפין את הארץ שמראין נשיאים ורוח, וגשם אין". ונראה לפרש שכשאדם פוסק צדקה ברבים לשם כבוד ובסוף אינו נותן, הרי זה גורם אכזבה לעניים, ולכן מידה כנגד מידה מגיעים נשיאים - עננים - ורוח כאילו שירד גשם, והאדם כבר מקווה לגשמים, ובסוף אינם יורדים.

יא. בב"מ נח: מוזכר כסוג של אונאת דברים שאסור לגרום אכזבה לבעל חנות ע"י שמסתכל בסחורה מבלי שתהיה לו אפשרות לקנות ממנו - "ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך".

(ובעומק, מידת התקווה שורשו ב"קו" המוכב בתחילת ספר עץ חיים, שיש בו מימי האור העליון - יסוד המים. והקו משתלשל מלעילא לתתא, כעין כח אב המוליד תחתיו, ולכן מיתת הבנים מבטאת עומק אכזבת התקווה).

היחס הנכון לאכזבה: נעמיד כמה קווים כלליים: א. עצם מציאות האכזבה היא סוג של יסורים, ועבודת האדם לקבלם באהבה ואמונה ולהתבטל לרצונו ית' הכמוס, כדוגמת "וידום אהרן" של אהרן הכהן.

ב. עיקר הכאב שבאכזבה הוא כי האדם מרגיש שהתקיים בו "למען לא ניגע

לריק ולא נלד לבהלה", שכל השקעתו ותקוותיו ירדו לטמיון, וכאילו "איגלאי מילתא למפרע" כי כל ההשקעה היתה טעות מעיקרא. אך, ממבט הפנימי, כמו שאין תפילה שחוזרת ריקם, שאם אינה נענית כאן היא פועלת במקום אחר, כמו כן אין תקווה שחוזרת ריקם. וכ"כ רבינו יונה (משלי פ"ג), כי האדם המקווה לטוב מה', יקבל שכר בעוה"ב עבור עצם התקווה יותר מכל הטוב שאליו הוא קיוה. ולכן, האדם צריך להרגיש כי הוא לא טעה במה שקיוה כל הזמן עד עכשיו לטוב, ותקוותו זו תתממש ותניב פירות בעוה"ב, רק שבעוה"ז מכאן ולהבא עליו לקבל את גזירת ה' ולהמשיך בכיוון שונה, כפי רצונו ית'. (וכן נצרך אמונה, שכך רצונו ית"ש, אפילו אם לא תתממש תקותו כלל, וזהו תקוה לשמה.)

ג. כמו כן, האדם חייב להאמין כי רצונו ית' הוא שהאדם ימשיך לקוות בחיים, וכמו"ש "קוה אל ה', חוק ויאמין לבך, וקוה אל ה'" (עי' בדומה לכך בכרכות לב: "א"ד חמא בר' חנינא, אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, שנאמר, קוה אל ה', חוק ויאמין לבך, וקוה אל ה'"), ושלא יתן לאכזבה לגרום שיטייאש מלקוות שוב. וכמו ר"ע, שהיו לו 24,000 תלמידים וכולם מתו, והוא לא התייאש אלא המשיך והעמיד רק ה' תלמידים במקומם, אבל בסוף הם אלו שהעמידו תורה לדור הבא.

ארבעת היסודות בלשון רבותינו - מדברי הרמב"ן

[מסביר שבפסוק השני שכתורה מבואר בריאת ארבעת היסודות, ושקדם להם בריאת חומר "היולי" ואלו הד' הם הצורות שניתנו לו. עוד מסביר כי האש היסודית חשוכה, וכי יסוד הרוח הוא בעצם יותר דק ולמעלה מכולם, רק שבמאמרו של הקב"ה הוא נכנס בין יסודות המים והאש.] ואחר שאמר כי בתחילה - במאמר אחד ברא אלהים השמים והארץ וכל צבאם, חזר ופירש, כי הארץ אחר הבריאה הזו היתה "תהו", כלומר, חומר אין בו ממש; והיתה "בהו", כי הלביש אותה צורה. ופירש שבצורה הזו צורת ד' יסודות, שהם האש והמים והעפר והאוויר, ומלת "הָאָרֶץ" תכלול ארבעת אלה. והאש נקראת "חֹשֶׁךְ", מפני שהאש היסודית חשוכה; ואלו היתה אדומה, היתה מאדימה לנו הלילה. והמים שנגבל בהם העפר יקרא "תְּהוֹם"... והאוויר יקרא "רוּחַ". וכבר נודע כי היסודות הארבעה - מקשה אחת, והעמוד שלה הוא עיגול הארץ. והמים מקיפין על הארץ, והאוויר מקיף על המים, והאש מקיף על האוויר... וסמך "הרוח" ל"אלהים", בעבור שהיא דקה מכולם, ולמעלה מהם, רק שהיא מרחפת על פני המים במאמרו של הקב"ה. (רמב"ן עה"ת, בראשית א' א').

BILVAVI - FROM YERUSHALAYIM

2 WEEKLY
PUBLICATIONS
IN ENGLISH

א רבעת היסודות - יסוד האש - תיקון כח השנאה

פרק ו - מים שבמים שבאש

הקלקול

מים - תאוה, ומים דמים הוא הדבר שמתאווה לו ביחוד ואוהבתו. ואת כל זה נותן למען האש, למען שנאתו. וכמש"כ המהר"ל (גור אריה - כמדבר לא, ח) וז"ל, ומדינים לא עשו מחמת יראה, אלא מחמת שהיו שונאים לישראל, שהרי הפקירו בנותיהן ובת המלך שלהלן (שאהבו מאד), הכל בשביל שנאתן", עכ"ל.

והיינו, שאש השנאה בוערת בו כל כך, ולזה מוכן להקריב את היקר והאהוב לו מכל. ואש זו מכלה אותו, כי כל מה שיש לו מתכלה באש זו של שנאה. וכשם שמכח שנאתו הוא מוכן לכלות את כל מה שיש לו, כן מכנגד הוא רוצה לכלות את חבירו לגמרי. והבן, שכח כילוי זה חל על השונא שמוכן לכלות את חבירו לגמרי. והבן, שכח כילוי זה חל הן על השונא - שמוכן לכלות את כל מה שיש, והן על השונא - שהשונא רוצה לכלות את השונא לגמרי, את כל כולו.

[זוהי מים שבמים שבאש דקלקול של מדת השנאה - התאוה למסור הכל למען כללות לגמרי את הזולת].

התיקון

כאשר האדם שונא את חבירו שנאה עזה, כח השנאה שבלב עולה לראש, למוחין, ואזי במבט שכלו הוא רואה את חבירו כ"אדם שלילי", ובפעמים במבט שלילי לגמרי, עד כדי כך שחושב שאין לרעהו שום מעלה...ופעמים שהשנאה אינה כל כך בתוקף, אולם הוא אינו רוצה לחשוב וק"ו להסתכל, על שום מעלה שיש לחבירו. ומבטו הוא עיקר חסר מן הספר. אדם כזה, אפילו שיש לו מעלות אלו ואלו, עקב חסרונו הכל אינו שווה, כמ"ש חרש נותן לו דמי כולו (בבא קמא פה ע"ב), אף שיש לו רק חסרון אחד, חרש, נחשב כמי שכולו נחסר, ולכך נותן לו דמי כולו. ופעמים אומר, "הטוב שבו הוא מיעוט הבטל ברוב, ורובו ככולו, ולכן הוא ככולו רע".

ולפיכך שורש התיקון הוא, כאשר יש לו שונא, לחפש בו מעלה אחת או יותר, אולם לפחות להתחיל למצוא בו מעלה אחת. זה קשה בתחילה, כי השנאה אינו רוצה לחשוב ולהתבונן ולמצוא בו מעלה, כי זה סותר ומפריע לשנאה.

לאחר שמצא האדם מידה טובה ולו אחת בשונא, עתה כיון שהוא מסכים שזו מדה טובה שיש בשונאו, עליו להשתדל לאהוב מדה זו שנמצאת בשונאו, לא רק את המדה הטובה הזו כמדה מופשטת כמדה לעצמה, אלא דייקא את המדה בהתלבשותה והתגלותה ברעהו השונא, להתבונן ולראות היאך היא מתגלה בשונא, מתוך מודעות שזו מדה טובה והוא אוהב אותה. עי"ז נחלש כח השנאה לחבירו השונא.

זו עצה שורשית מאד, בדוקה ומנוסה, להחליש את כח השנאה.

בלבבי • קול התורה מירושלים

תובנות מעוררות מדי שבוע

לקבלת העלון השבועי
בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס 03-5480529

register for weekly
publications via
bilvavi231@gmail.com
via fax
03.548.0529

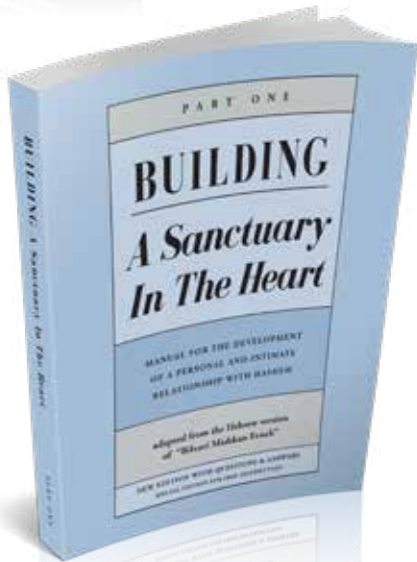
בלבבי • זכוי הרבים

הדפסה של 1000 - נותרו 10 עותקים

הדפסה של 500 - נותרו 30 עותקים

2000 printed- 800 remaining

הדפסה של 4000 - נותרו 100

הדפסה של 500 - נותרו 10 עותקים

קו ישיר לשמועת
שיעורי הרב שליט"א
ביקול הלשוני:
073.295.1245 ישראל
USA 605.313.6660

לקבלת העלון השבועי
בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס 03-5480529

© כל הזכויות שמורות
בלבבי משכן אבנה
טל' 052.763.8588
פקס' 03-5480529
bilvavi231@gmail.com

נערך ויוצא לאור
ע"י "שיטת ארבעת היסודות",
בהכוונת מורינו הרב שליט"א
מחבר ספרי
בלבבי משכן אבנה

בלבבי ארבע יסודות
ענר • מים • רוח • אש